

Osmanlı'dan Türkiye'ye Siyasal Miras: Türk Siyasal Kültürü Üzerine Bir İnceleme

Political Legacy From Ottoman Empire to Turkey: A Study on Turkish
Political Culture

Fatma Okur Çakıcı¹

ÖZ

Siyasal kültür, bir toplumda kültürün bir alt ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür, bir toplumun yüzyıllar boyunca diğer toplumlardan farklı olarak geliştirdiği gelenek, görenek, örf, adet ve tutumlar olarak düşünöldüğünde, siyasal kültür ise, bir toplumun siyasal olarak diğer toplumlardan farklı olarak geliştirdiği kültürel unsurları ifade etmektedir. Dolayısıyla, siyasal kültürün oluşumu da yüzyılları alabilmekte ve değişim geçirmesi ise zor olabilmektedir.

Türk siyasal kültürüne bakıldığında, Osmanlı'dan kalma izler taşıdığını görebilmek mümkündür. Hatta daha da geriye götürerek Selçuklulara kadar dayandırılabilir. Çünkü her ne kadar Cumhuriyetin kurulmasıyla yeni bir devlet inşa edilmeye çalışılmışsa da, kültürel ve özellikle siyasal kültürel anlamda büyük bir değişim gerçekleştirmek zor olmuştur. Dolayısıyla, Türk siyasal kültürünün temeli araştırılırken, Osmanlı siyasal kültürünün incelenmesinden başlamak daha doğru olacaktır.

Bu çalışmada Türk Siyasal kültürünün temel özellikleri, bu özelliklerin taşıdığı nitelikler ve bu özelliklerde Osmanlı'nın yansımaları araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti, Siyasal Kültür

ABSTRACT

Political culture, emerges as a sub-element of the culture of a society. Culture of a society as distinct from other communities that developed for centuries, traditions, customs, traditions and attitudes are concerned, as far as the political culture of a society different from other societies that has developed refers to political as well as cultural elements. Therefore, the formation of political culture can take in the passing centuries and may have to change.

When looking at the Turkish political culture, it is possible to see that it carries traces dating from the Ottoman Empire. Even more, taking traced back to the Seljuks. Because although it was attempted to construct a new state in the establishment of the Republic, it has been difficult to realize a big change in the sense of cultural and political culture in particular. Therefore, investigating the foundation of the Turkish political culture, it would be more appropriate to begin the examination of the Ottoman political culture.

In this study, the basic features of Turkish political culture, qualities inherent in these properties and these properties have been investigated in the Ottoman repercussions.

Keywords: Ottoman Empire, Republic of Turkey Political Culture

¹ Yrd. Doç. Dr. Gümüřhane Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

SIYASAL KÜLTÜR

Her toplum, kendi siyasal sisteminin nasıl çalıştığını içeren norm ve değerlerini kendi halkına aktarmaya çalışır. Siyasal sistemler hakkındaki bu inançlar, semboller ve değerler bir ülkenin değerine göre değişen siyasal kültürüdür (Roskin vd., 2013: 143). Bir ülkenin siyasal ve kültürel anlamda diğer ülkelerden farklılaşmasını sağlayan, “bireylerin ve grupların siyasal duruş ve tavırlarını ve genel olarak tüm siyasi pratikleri bir biçimde şekillendiren, insanların siyasal olana ilişkin olarak sahip oldukları değerler, ritüeller, semboller ve inançlar bütünü”(Türköne: 2006: 223) olarak tanımlanan siyasal kültür, toplumun kültürel yapısının da bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte siyasal kültür her ülkeye göre farklılık gösteren bir unsurdur. Ülkelerin toplumsal, kültürel, sosyal, ekonomik durumuna göre siyasal kültürleri biçimlenmektedir.

Toplumun üyeleri arasında var olan, paylaşılan ve zamanın geçmesine rağmen geçerliliğini koruyabilen değerler, normlar ve gelenekler olarak nitelenen siyasal kültür, o ülkenin siyasi kurumlarının işleyişine yön veren temel ilkeler, değerler ve normlar olarak tanımlanabilir (Sampson, 1987’den akt.Efegil, 2012: 191). Bu ilkeler, zaman ilerlemiş olsa bile temelde özelliklerini koruyarak, devam eden nitelik taşımaktadırlar.

Siyasal kültür yazılarına temel teşkil eden en önemli araştırma Almond ve Verba tarafından 1958-1963 yılları arasında A.B.D., İngiltere, Almanya, İtalya ve Meksika’da yürütülmüştür. Elde edilen veriler ışığında üç tür siyasal kültür tipi elde edilmiştir. Bunlar; yöresel (mahalli kültür, uyrukluk kültürü ve katılımcı siyasal kültür olarak nitelendirilmektedir. Yöresel kültür köy, klan, kabile gibi ulusal bir kültürün bulunmadığı, yerel siyasal kültürlerin birbirlerine eklenmesiyle oluşmaktadır. Uyrukluk kültürü ve katılımcı siyasal kültür ise ulusal kültürün iki biçimidir. Uyrukluk kültüründe sistemin üyeleri sistemin farkındadır ancak sisteme katılmazlar, katılımcı siyasal kültürde ise yurttaşlar çeşitli yollardan sisteme katılım faaliyeti göstermeye çalışırlar (Duverger, 2007: 89-90). Osmanlı İmparatorluğunun bu açıdan değerlendirilmesi yapıldığında ise yöresel kültürel özellikleri gösterdiği söylenmektedir (Durdu, 2013: 16).

Eski sosyal, ekonomik ve psikolojik bağların aşınması veya yıkılması, insanların yeni sosyalleşme ve davranış örüntülerini kabul etmeleri süreci olarak nitelenebilecek olan sosyal mobilizasyon sonucu siyasal kültürler de kendi içinde değişime uğrayabilmektedir (Huntington ve Dominguez, 1975: 34). Her ne kadar nesilden nesile aktarılan, sürekliliği olan, yavaş ta olsa değişebilen bir nitelikte de olsa, siyasal alanın açıklanmasında siyasal kültür tek başına yeterli bir unsur olmamaktadır. Ancak bir toplumdaki siyasal kurum, davranış ve pratiklerin açıklanmasında uygun bir analiz aracı olarak değerlendirilebilir (Türköne: 2006: 231).

Bu noktadan hareketle, Osmanlı Siyasal Hayatını etkileyen ve ardından, Türk Siyasal Kültürüne sirayet etmiş siyasal kültür unsurlarına değinilecektir.

Osmanlı Siyasal Kültürünün Özellikleri

Bir toplumun siyasal kültüründen bahsederken, o toplumun öncesine ait siyasal kültürel değerlerin de bilinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türk siyasal kültürünün temel niteliklerinin ortaya koyabilmesi için, Osmanlı temelleri üzerinde inşa edilen kültürün de tanımlanması gerekmektedir. Türk siyasal kültürüne bir takım izler bırakan Osmanlı siyasal kültürü özellikle son dönemleri itibariyle bir takım özellikler taşımaktadır. Temel olarak 5 maddeden oluşan özellikler ise (Niray ve Deniz, 2009: 65-68):

- Batı’da demokrasiyi ortaya çıkaracak olan modernleşme büyük ölçüde sermaye birikiminin sonucu olarak ortaya çıkarken, Osmanlı İmparatorluğu’nda sermaye birikimini sağlayacak koşullar oluşmamıştı.
- Batı’da meydana gelen gelişmelere, Osmanlı ayak uyduramamış, Batı’da ortaya çıkan Liberalizm, Milliyetçilik, ve ulus kavramları yerine, devleti kurtarmak adına bazı siyasal akımlar ortaya çıkmıştır.

• Batı demokrasisini gerçekleştiren şehirli nüfus Osmanlı'da nitelik ve nicelik olarak yeterli değildi.

• Türkiye'de siyasal kültürün oluşması Avrupa'dan çok sonraları olmuştur. Egemenlik tanrısal bir güç olarak görülmekte ve devlet, padişah ve tebaa olarak ayrılmaktaydı.

• Anayasal hareketler Batı ile kıyaslandığında, çok geç ve sınırlı bir çerçevede gerçekleşmiştir.

“Her toplumun bir merkezi vardır”. Ancak, toplumların merkezleri oluşturulurken kullanılan malzeme farklılık göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezine baktığımız zaman; karmaşık ve incelmış bir kurumlar şebekesine dayalı uzun ömürlü bir nitelik göstermektedir (Mardin, 1986: 109).

Osmanlı toprak düzeni de patrimonyal özellik göstermekteydi. Bütün ülke tek bir mülk olarak kabul edilmekte ve sahibi ise Sultan olarak görülmekteydi. Devlet yapısı padişahın kişisel siyaset anlayışı ve yönetim tarzına dayanmakta ve dolayısıyla kuvvetler ayrılığı ilkesi bulunmamaktaydı (Heper, 1977: 59). İktidarın, tüm devletin hatta halkın dahi sahibi padişah olarak görülmekteydi.

Bürokratik bir devlet özelliğine sahip olan Osmanlı İmparatorluğu'nun en belirgin özelliklerinden bir tanesi merkez ve çevre arasındaki mesafedir. Çevreden bağımsızlığı ve buna paralel olarak geliştirdiği özerkliği, devletin, kendine şahsına özgü örgütlenme ve yapılanma biçimini ortaya çıkarmıştır (Çaha, 2000: 146-147). Osmanlı İmparatorluğuna baktığımız zaman en baştan itibaren merkezi bir yönetim kurma eğiliminde olduklarını görmekteyiz (Heper, 2011: 10).

Osmanlı'da kurumsallaşmanın yapısına bakıldığı zaman, mali kaynakları kolayca çevreden merkeze aktarabilmiş ve başarılı savaşlar yapabilmiş iyi örgütlenmiş bir yönetim ile karşılaşmaktadır (Heper, 2006 :16). Merkez-çevre modeline göre yönetici “merkez” ile yönetilen “çevre” arasında karşılıklı bir çıkar konumlandırması, bu konumlandırmanın bazen uzlaşıya bazen de çatışmaya dönüşmesi söz konusu olmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi simgeleyen devletle, çevreyi temsil eden halk birbirinden kopuk olmuştur (Akyol, 2013: 398). Osmanlı'nın “saray” ve “taşra” kültürü olarak iki farklı kültür tipinden bulunması, merkez ve çevre ayrımının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu ikili sınıf yapısı iki farklı hayat biçimini oluştururken, siyasal, toplumsal ve ekonomik yapı bu denge üzerine kurulmuştur (Durdu, 2013: 59).

Toplumsal düzen açısından değerlendirildiğinde Osmanlı kapalı bir hayat süren, belirli hukuki, mali görevleri olan, eğitim ve sosyal yardım gibi bazı toplumsal sorunları kendi içinde çözmeye çalışan cemaatlere dayanmıştır (Ortaylı, 1998: 146).

Osmanlı İmparatorluğu'nda 16. yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın ilk yıllarına kadar olan dönem merkezi yönetimden yarı feodal yönetime doğru bir kayış olarak nitelendirilmektedir. Bu değişimle, çevrenin daha çok özerklik kazandığı savunulmaktadır. Ayrıca 19. yüzyılda yapılan düzenlemelerle merkez ve çevrede kurulan konseyler bu değişimin önemli özellikleri olarak sayılmaktadır (Heper, 2011: 15). Her ne kadar modernleşme ve düzenleme çabalarına girildiyse de, bu girişimler merkezin devlet anlayışı ve çevreye karşı tutumunun değişmesi yönünde değil, aksine merkezin güçlendirilmesine yönelik tutumları içermekteydi (Heper, 2006: 76).

Osmanlı siyasal kültüründe var olan önemli bir özellik, pazar kökenli değerler olmak yerine, statü eksenli değerlerin gelişmiş olmasıydı. Bu durum, merkeziyetçi bürokratik siyasal yapılanmanın bir göstergesi olarak nitelendirilmektedir (Çaha, 2000: 153).

Otoritenin merkezi değerler sistemi ile olan ilişkisi “merkez-çevre” kuramının anahtarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Otorite bir düzen aracıdır ve merkezi değerler sistemi, otoriteye karşı rızayı ve olumlu tavrı içinde bulundurmaktadır (Türküne: 2006: 233). Otorite de bu rızadan beslenerek hükümlerini faaliyete geçirir.

Osmanlı'da devletin kurumsallaşmasının artmasıyla birlikte merkeziyetçi bürokratik bir yapıdaki gelenek ortaya çıkmıştır. Bu gelenekle birlikte merkeziyete karşı olabilecek güç odaklarına hiçbir şekilde izin verilmemiştir (Çaha, 2000: 150). Osmanlı'da devlet, mümkün olduğunca çevresel kesimlere sivil toplum veya benzer bir statü yüklemeyi düşünmemiş ve bu kesimlerin devlet yönetiminde rol oynamalarına müsaade etmemiştir (Heper, 2006: 70). Her ne kadar sivil toplum ruhuna hizmet edecek unsurlar bulunsa da (lonca, ahi, ayan), bunların tam anlamıyla sivil toplumu yansıtmadığı söylenebilir. Tarih boyunca devlete organik bağlarla bağlanmış olan Türkler, solidarist doktrinleri kolayca benimsemişler ve devlete karşı olan herhangi bir muhalefeti kabul edememişlerdir (Çaha, 2000: 151). Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında neden sivil toplum kültürünün Osmanlı'da gelişmemiş olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türk Siyasal Kültürü

Yeni kurulan devletin bir öncekinden farklı özelliklerde olması gerekmektedir. Her ne kadar Osmanlı'dan izler taşısa da bir takım değişikliklerin gerçekleştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Cumhuriyet döneminin en önemli iki unsuru devlet ve ulustu. Devlet anlayışı Alman geleneğinden, ulus anlayışı ise Fransız ihtilali ile ortaya çıkan "milli egemenlik" ve sonrasında "halk egemenliği" kavramlarına dayanmaktaydı (Çaha, 2000: 192-193).

Yeni kurulan Cumhuriyetle, padişahın kişiliğinden ayrı bir devlete ihtiyaç vardı. Devlet artık "halkın devleti" olmalıydı. Bu yüzden egemenliğin kayıtsız şartsız millet ait olması düşüncesi hakim oldu (Heper, 2006: 95). Yeni devleti oluşturan kadro çoğunlukla itihatçı gelenekten gelen bürokratlardan oluşmaktaydı ve kendilerine özgü olan temellerin yer bulması konusundaki eğilimleri ve toplumu modernleştirmek için uyguladıkları yöntemler de son dönem Osmanlı modernleşme çabalarında olduğu gibi dayatmaya dayanan bir düşünce şeklinde uygulanmıştır. (Uygun, 2014: 304). Bunun yanında devlet ve siyaset yapma ile ilgili konular Cumhuriyet tek partili döneminde Osmanlı'da olduğu gibi sınırlı bir zümrenin tekelinde bulunmakta ve toplumsal zeminden yoksun bir karakter göstermekteydi (Durdu, 2013: 76).

Yeni kurulan devlet için yapılacak olan reformların etkili olabilmesi adına yukarıdan aşağıya doğru gerçekleşmesi gerekmektedir. Ayrıca, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren siyasetteki etkisinin yoğun olmasından dolayı ordunun siyasetin dışında kalması düşüncesi Atatürk tarafından düşünülen noktalardan bir tanesiydi (Heper, 2006: 98-101).

1923-1950 arası dönem Türkiye'de Cumhuriyetin kurulmasından çok partili siyasal hayata geçiş arası dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde, Cumhuriyet kurulmuş, devrimler gerçekleştirilmiş ve resmi ideoloji biçimlendirilmiştir. Ayrıca, imparatorluktan modern bir ulus devlete geçiş için gerekli siyasal, toplumsal ve ekonomik girişimlerde bulunularak, modernleşme hareketleri hızla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Durdu, 2013: 81). Yine bu dönemde demokrasi adına her ne kadar çok partili hayat denemesi olduysa da bu girişimler başarıyla sonuçlanamamıştır. 1928 yılında "Devletin Dini İslamdır" ibaresinin Anayasa'dan kaldırılmasıyla birlikte Osmanlı'nın aksine seküler bir devlet ve yönetim anlayışı benimsenmiştir.

1950 yılında Demokrat Parti iktidarıyla devlete ağırlık veren yönetim şekline, topluma ağırlık veren bir siyasal sisteme geçiş yapılmıştır. Türkiye'de demokratik rejimin şekillenmesi ve yönelimin farlılaşmasında, siyasetin merkez güçlerin tekelinden çıkarak çevre güçlerin de katılımına açılmasında Demokrat Parti büyük rol oynamıştır (Durdu, 2013: 114-117).

Türkiye Cumhuriyeti'nin demokrasi tarihine bakıldığında özellikle 1960'lara kadar iki ayrı cephenin varlığını görebilmek mümkündür. Bunlardan ilki, batılılaşma ve devletçiliği ön planda tutan "devletçi seçkinciler" ile, bu cepheye tepki olarak ortaya çıkan ve ekonomik ve siyasal anlamda liberalizm düşüncesini savunan "gelenekçi muhafazakar"lardır (Niray, Deniz, 2009: 72).

27 Mayıs 1960 yılında hükümete yönelik yapılan darbe ile Türkiye’de çok partili hayat sonlandırılmış oldu. 1950 sonrasında şartlarına yönelik olarak gerçekleştirilen darbenin ardında hazırlanan 1961 Anayasası ile Anayasa Mahkemesi ve Milli Güvenlik Kurulu’nun oluşturulması vesayetçi siyasal kültürün devamını sağlayan yapının kesintiye uğramadığının birer göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Durdu, 2013: 120-121).

1980 öncesi dönemde 60’lardan itibaren siyasal dinamiğin sağ ve sol hareketlerin farklılaşması ve hatta 70’lerden sonra birbirleriyle çatışması söz konusu olmuştur (Göle, 2014: 560). 12 Mart 1971’de Türkiye’de ikinci kez yaşanan askeri müdahale sonucunda demokrasiden otoriter yönetime geçilmiş oldu (Akıncı, 2014: 66).

1997 yılının 28 Şubat’ında ise, silah kullanılmadan laik sisteme yönelik olarak tehditlerin varlığını öne sürerek gerçekleştirilen “postmodern darbe”, ve 27 Nisan 2007 tarihinde yayınlanan “e-muhtıra”, askerin siyasi gündemi uyarma, gözetim altında bulundurma ve gerektiğinde müdahale edebileceği yönündeki duruşunu ortaya koyması bakımından önemli olaylardır.

Siyasal kültür, toplumsal kültürün diğer bileşenlerinden ve uluslararası kültürden soyutlanamaz, çünkü hem onları etkiler, hem de onlardan etkilenir (Turan, 1996: 35). Demokratik bir siyasal kültürün oluşturulması açısından Türkiye, her ne kadar dönemler itibarıyla aksamalar yaşamışsa da, uzun vadede demokrasiyi yerleştirme çabalarının başarılı olduğu söylenebilmektedir. 1960, 1971, 1980, 1997, 2007 yıllarında gerçekleşen direk ve dolaylı askeri müdahaleler sivil siyasal kadronun başarısızlıklarıyla açıklansa da, her müdahaleden sonra siyasal demokrasiye geçilmesinin öngörülmesi, bu müdahalelerin de başarı olabildiğini göstermemektedir (Turan, 1986: 461). Bu müdahaleler demokrasinin ortadan kaldırılması yerine, siyasal hayatta daha rasyonel davranılması ve demokrasinin işleyebilir hale getirilmesi için yapılmıştır (Heper, 2006: 252). Türk siyasal hayatında askerin önemi ve sivil-asker ilişkisi önemli bir yer tutmaktadır. Askerin yaklaşık 10 yılda bir siyasete müdahale etmesi, siyasal sistem üzerinde belirleyiciliğinin bulunduğu bir göstergesi olarak karşımıza çıkmakta ve demokrasinin yıpratılmasına neden olmaktadır.

Mardin’e göre Türk siyasal kültürü ile ilgili yapılan değerlendirmeler sonucunda, bu kültüre ait olduğu söylenen muhalefete karşı hoşgörüsüzlük, iktidarı mutlak görme eğilimi ve grup içi üyelere aşırı bağlılık ve grup dışındakilere karşı olumsuz tavır alma gibi tutumların çoğulcu bir siyasal sistem için uygun olmayan eğilimler olduğu dile getirilmektedir (Mardin, 1966: 379).

Osmanlı’dan Türkiye’ye miras kalan bir özellik olarak aşkın bir devlet ve zayıf bir toplum yapısı devredilmiş, Cumhuriyet dönemi bürokratik seçkinleri aşkın devleti toplumu bir arada tutabilmek için vazgeçilmez görmüşlerdir. Türkiye’de genel itibarıyla bakıldığında ılımlı aşkinci bir yönetim biçimi siyasal hayatta etkin olurken, bu özellik 1980-1983 askeri rejimi sırasında daha da aşkinci bir biçime dönüştürülmüştür (Heper, 2006: 35-41). 1980 sonrası dönemde Cumhuriyet tarihi boyunca ilk defa devletin yarı tanrısal bir özellikte tanımlanması, toplumsal ve siyasal hakların tanımında ve insan haklarının formülasyonunda devletin önceliğinin ve soyutluğunun bulunduğu görülmektedir (Çaha, 2000: 239). Ancak 1983’ten sonra ülkede liberal politikaların dönemin iktidarıyla ilişkili olarak artmaya başladığı görülmektedir. 20’li yıllarda kurumsallaşan devlet ağırlıklı modernleşme hareketlerinin yerini 50’lerde başlayan, 80’lerden itibaren de devam eden toplum ağırlıklı modernlik arayışı almıştır (Göle, 2014: 570). Tepeden inme modernleştirme anlayışının yerine artık toplumsal tabana ait taleplerin düzenlenmesi düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Keyman tarafından Türk siyasal hayatında 1923-1950 merkez-çevre eksen, 1950-1980 sağ-sol eksen, 1980 ve sonrası ise küresel-ulusal eksen dönemleri olarak nitelendirilmektedir (2012: 12).

Türkiye’de 2002 yılından itibaren ilk kez İslami düşüncede olan bir siyasal parti tek başına iktidar olmuş ve hala iktidarda olan hükümet Batılılaşma olgusuyla Türk

kültürünün geleneksel ve İslami unsurlarını birbiriyle uyumlaştırmaya çalışmaktadır (Fuller, 2008: 30)

Adalet ve Kalkınma Partisi, İslami düşüncesinden dolayı bir çok eleştiriye maruz kalmışsa da rejimin demokratikleşmesinden başka bir hedefinin olmadığını, laik demokratik rejimi korumak amacıyla olduklarını ifade etmektedir (Durdu, 2013: 151). Türk siyasal partilerindeki görünür düzeydeki hizipçilik olgusu siyasal hayatın ayırt edici bir özelliği olarak görülmektedir. Hem sağda hem solda var olan bu olgunun Türk siyasal hayatında yerleşik bir hal aldığı söylenebilir (Kurt, 2012: 354).

Türk demokrasisi siyasal temelleri bir çok parçadan oluşan ve eklektik bir yapıya sahiptir. Ortaya çıkan her yeni durum, zaman içinde kendini biçimlendirip toplumsal süreç içinde yapılandırılmaktadır. Bu süreçte örnek model olarak seçilen “Batı”nın bir çok ülkesinden önce kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmiş olması demokratikleşme isteğinin boyutunu gösterir niteliktedir (Niray, Deniz, 2009: 71).

Ural vd’nin Turan (1986)’dan aktardığına göre Türk siyasal kültürüne yönelik olarak yapılan araştırmalar sonucunda temel olarak 4 temel nitelik ortaya çıkmıştır. Bunlar:

1. Toplumun ve topluluğun bireylerden daha üstün tutulması,
2. Siyasetin diğer toplumsal faaliyet alanlarından daha üstün ve kapsayıcı olması,
3. Siyasal seçkincilik,
4. Strüktürel unsur: İktidardan uzak kalmanın maliyetinin yüksek olması’dır.

Bu noktalar ışığı altında, Türk Siyasal Kültürü’nün temel niteliklerinin Osmanlı Siyasal Kültüründen büyük ölçüde etkilendiği görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Siyasal kültür, devletin demokrasi anlayışıyla da ilişkilendirilebilmektedir. Demokrasi sadece devlet yönetiminde değil, toplumu ve hayatı ilgilendiren her alanda işlerlik gösterebiliyor olmalıdır. Demokrasinin Türk Siyasal Kültürü’nün bir parçası haline getirilmesi ve daha da işlerlik kazandırılması gerekmektedir.

Geçmişten ders alıp, geleceği yönlendirebilmek adına toplumun siyasi tarihi kadar siyasal kültürel değerlerinin de tanınması önemlidir. Çünkü anlık değişimlerden etkilenmeyen kültür gibi, siyasal kültür de uzun bir dönemin ürünüdür. Geçmişin anlaşılıp, geleceğin siyasal sisteminin düzenlenebilmesi için siyasal kültürün çok iyi değerlendirilmesi ve bu değerlendirme neticesinde sistemde reform, değişim, modernleşme gibi gelişmelerin yorumlanması gerekmektedir. Çünkü yenir bir değerlendirme yapılırken, ülkenin siyasal, toplumsal, ekonomik değerlerinin yanında kültürel değerleri de değerlendirilmelidir. Ancak, tamamen geçmiş özelliklere bağlı kalınmayıp, günün şartlarına uygun ama toplumsal özelliklere aykırı olmayacak düzenlemelerin daha etkili olma ihtimali artmaktadır.

İmparatorluğun yıkılıp Cumhuriyetin kurulmasıyla İmparatorluk bürokrasisinin biçimsel yönünün, yönetim geleneklerinin ve siyasal kültürünün de yeni devlete sirayet ettiği söylenebilir (Eryılmaz, 1998: 154). Örneğin, merkezi bir yapılanmaya sahip olan Osmanlı’nın son dönemlerinde ortaya çıkan merkezîyetçilik-adem-i merkezîyetçilik tartışmaları günümüze kadar süregelmiştir.

Türkiye’de siyasal kültürün genel özelliklerinde vurgulanması gereken iki nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Osmanlı’dan itibaren ve Cumhuriyete de yansıyan devletin her alanda yönlendirici olma özelliği, diğeri ise, toplumun siyasal sistem karşısındaki pasif, içe kapalı ve zayıf durumudur (Durdu, 2013: 79). Buradan hareketle, her ne kadar siyasete katılım imkanları bulunsa da, toplumun genel itibarıyla karma bir siyasal kültür yapılanması içinde bulunduğu, uyruklu kültürü nitelikleri de taşıdığı söylenebilir.

Her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti farklı iki devlet olsa da, toplumsal yapının, kültürün, inançların hemen hemen aynı olması

sebebiyle tam olarak farklılaştıkları söylenemez. Yeni kurulan Cumhuriyette özellikle Osmanlı yönetim kültürünün olumsuzluklarının giderilmesine ve yeni bir toplumsal yapının inşa edilmesine çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, A. (2014). “Türkiye’nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, C.9, S.1 ss: 55-72
- AKYOL, E. (2013). “Merkez Çevre İlişkileri ve Modelin Geçerliliği”, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’de Siyasal Hayat, Der. Ahmet Karadağ, Ankara: Orion Kitabevi, ss:392-451
- ÇAHA, Ö. (2000). Aşkın Devletten Sivil Topluma, İstanbul: Gendaş Kültür.
- DURDU, Z. (2013). Türkiye’de Siyasal Kültürü Anlamak, Ankara: Kadim Yayınları.
- DUVERGER, M. (2007). Siyaset Sosyolojisi, Çev: Şirin Tekeli, İstanbul: Varlık Yayınları
- ERYILMAZ, B. (1998). “Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Bürokrasi-İktidar İlişkileri” Türkiye’de Yönetim Geleneği Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları, Edt. Davut Dursun, Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss: 153-166.
- FULLER, E.G. (2008). Yeni Türkiye Cumhuriyeti, Çev. Mustafa Acar, 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları
- GÖLE, N. (2014). “80 Sonrası Politik Kültür”, Türk Siyasal Hayatı, 5. Baskı, Edt. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Ankara: Sentez Yayınları, ss:559-571.
- HEPER, M. (1977). Türk Kamu Bürokrasisinde Gelenekçilik ve Modernleşme, İstanbul: Boğaziçi Yayınları’ndan akt. DURDU, Z. (2013). Türkiye’de Siyasal Kültürü Anlamak, Ankara: Kadim Yayınları
- HEPER, M. (2006). Türkiye’de Devlet Geleneği, 2. Baskı, İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- HEPER, M. (2011). Türkiye’nin Siyasal Hayatı, İstanbul: Doğan Kitap.
- HUNTINGTON, S., DOMINGUEZ, J. (1975). Siyasal Gelişme, Çev: Ergun Özbudun, Ankara: S Yayınları.
- KEYMAN, A.F. (2012). “Türkiye Siyasi Tarihi ve Demokratikleşme”, Osmanlı’dan 2000’li yıllara Türkiye’nin Politik Tarihi, 4.Baskı, Edt. Çaylak A. vd., Ankara: Savaş Yayınevi, ss. 7-22.
- KURT, H. (2012). “Politik Kültür ve İletişim”, Siyaset Bilimi, 3. Baskı, Edt. Halis Çetin, Ankara: Orion Kitabevi, ss:321-358
- MARDİN, Ş. (1966). “Opposition and Control in Turkey”, Government and Opposition, S: 1’den akt. HEPER, M. (2006). Türkiye’de Devlet Geleneği, 2. Baskı, İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- MARDİN, Ş. (1986). “Türk Siyasetini Açıklayabilecek Bir Anahtar Merkez-Çevre İlişkileri”, Çev. Şeniz Gönen, Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, Ed. Kalaycıoğlu E, Sarıbay A., İstanbul: Beta, ss:109-135
- NIRAY, N., DENİZ, D. (2009). “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Demokrasi ve Siyasal Kültür Paradigmaları”, Siyasal Kültür Yazıları, Der. Nasır Niray, İstanbul: Derin Yayınları, ss:59-92.
- ORTAYLI, İ. (1998). “Devraldığımız Miras”, Türkiye’de Yönetim Geleneği Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları, Edt. Davut Dursun, Hamza Al, İstanbul: İlke Yayıncılık, ss: 143-152.
- ROSKIN, M. vd. (2013). Siyaset Bilimi, Çev: Atilla Yayla, Ankara: Adres Yayınları

-
- SAMPSON, M.W. (1987). “Cultural Influences on Foreign Policy”, (der.) Charles F. Hermann, Charles W. Kegley Jr. , James N. Rosenau, *New Directions in the Study of Foreign Policy*, Boston: Unwin Hyman, ss: 384 – 408’den akt. Ertan Efeğil, “Türk Dış Politikasında Siyasal Kültürün Etkisi: Kemalist Siyasal Kültürün Evrimleşmesi”, ss: 189-206, <http://ataum.gazi.edu.tr/posts/view/title/turk-dis-politikasinda-siyasal-kulturun-etkisi%3A-kemalist-siyasal-kulturun-evrimlesmesi-45297>, 16.05.2015.
- TURAN, İ. (1986). “Türkiye’de Siyasal Kültürün Oluşumu”, Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, Ed. Kalaycıoğlu E, Sarıbay A., İstanbul: Beta, ss:461-489.
- TURAN, İ. (1996). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, 4. Basım, İstanbul: Der Yayınları.
- TÜRKÖNE, M. (2006). Siyaset, Ankara: Lotus.
- URAL, A. vd. (2009). “Demokratik Rejimlerin Kültürel ve Siyasal Dayanakları ve Türk Siyasal Kültürü” Stratejik Araştırmalar Dergisi, S:13, ss:73-82.
- UYGUN, S.V. (2014). “Osmanlı’dan Günümüze Yöneten Yönetilen Etkileşimleri Üzerine”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 11, S: 26, ss: 279-314.